

J. Simon Aranka

Sanyi bá'

Vánszorogva, fáradtan érkezik a külvárosi hajnal. Világos ujjával átfonja, majd szelíden lenyomja az éjszaka széles, fekete vállát a horizont mögé. Május van, de a hőség júliusi. A nap próbál átverekedni a levegőt makacsul megülő sűrű porfelhőn, gyenge fényében álmosan nyitogatja szemét a város. Unalmas egyen-szürkeség lepi az utcákat, ráül háztetőkre, fákra, a levelek szinte megkövültek a cementgyár kéményeiből kiokádott füsttől és portól. Innen minden csak kifelé fut: vasúti sín, autópálya, még a fák is a főváros irányába fordulnak, csakúgy mint a felüljáró alatt egykedvűen guggoló örömlányok; mintha bármiféle jó is jöhetne onnan. Őket itt felejtette az éjszaka, vagy talán az új nap új lehetőségeiben bíznak. Szétnyíló combjaik közül áporodott reménytelenség üzen az elsuhanó autók utasai felé, elkenődött sminkjük mögött megannyi kérdés feszül.

Lassan indul az élet, csikorogva, olaj nélkül felejtett fogaskerék gyanánt; vagy időtlen aggastyánként, amint nyugtalan, zsibbasztó alvás után erőlködve próbálja vértelen, zsibbadt végtagjait mozgásba hozni. A vasúti hídon zsörtölődve csattognak a vonatkerekek, megremegtetve az építmény tartófalait, alatta kopott kék és sárga buszok tátott szájú, telhetetlen fenevadként nyelik magukba a buszmegállóknak ásítózva toporgó, hajnali munkába induló embermasszát. Először a kocsmák nyitnak, mégsem tudják megelőzni a korán kelő vagy későn fekvő borbarátokat. Itt is, ott is – többnyire bagófüstbe burkolózó – csoportok verődnek össze reszelős hangon társalogva, szemüket mereven az ajtóra szegezve, egyre csak szaporítva a szót és a földön eltaposott csikkek halmazát. A városból kivezető úton több az egy főre jutó italmérés, mint a lakóház. Jól megférnek egymás mellett, a törzsvendégek úgyis sorra járnak az összeset, elvégre hosszú és híg a nap meg a lépés, annál már csak a tömény rövidebb. Kihegyezett antennáik a fajsúlyos eszmecelemek és a még súlyosabb eszméletvesztések eme fölkelet szentélyei felé irányulnak, s készséges szívvel, remegve várják, hogy felcsendüljön a kulcscsörgés és kapunyitás fölöttébb fel-emelő egyvelegének szimfóniája. Addig is szájuk szögletében megbúvó, jóindulatú mosollyal, néha egyenesen megbocsátó legyintéssel nézik le a munkába igyekvő szerencsétleneket. Éppen végszóra érkezik a környék elhíresült nevezetessége. Hosszú évek kitartó poharazgatásának köszönhető borízű hangja messzire megelőzi; az ivócimborák már szedik az igét, még mielőtt jellegzetes kacsázó járásával feltűnne a hajnali derengésben. Válogatás nélküli szóáradata dühödt északi szél módjára söpör végig a sértődött flaszteren, csoda, hogy nem kavarja fel a port meg az előző napról ottmaradt szemetet.

– Hogy az a keserves, sankéros, sárgalábú, cipikúros, kokárdás... is na, is na, is na... – hirtelen elhallgat. Cifrázná még, de nem jut eszébe semmi eredeti, így aztán újra és újra megismétli előbbi magvas gondolatait.

– Hé, Sanyi bá'! – ordítanak fel örömben itt is-ott is a kocsmák előtt szobrozk. – Ide jöjjön!

Sanyi bá' öreg motoros a szakmában. Megáll, megvárja, míg mindenki megteszi a tétet, aztán odaballag, ahol a legtöbbet ígérnek. Mintegy varázsszóra, sorban nyílnak a kocsmajátók, mintha mind a vén kópéra várt volna. Szempillantás alatt kiürül a környék, de csak azért, hogy újabb szereplők jelenhessenek meg a színen.

Kerekes szatyros, idős emberek tűnnek fel az utcákon, azt a misztikus érzetet keltve az arra járó idegenben, mintha más generáció nem is élne ebben a városban. Ők az első vásárlói a kora reggel nyitó élelmiszerboltoknak és a gyógyszerboltoknak, elvégre, aki korán kel, aranyat lel. Ez a korosztály még hisz a csodákban és a korán kelésben. Mire az iskolába tartó gyerekek és a hivatalokban dolgozók megjelennek, ők már otthon főzik a csirkefarhát-pörköltöt, közben hallgatják a rádióban az orvosi tanácsokat. Kilenc óra tájban vásárlókra áhítozva kitér a Kilián Motorház, az autóklinika és az építőanyag raktáruháza is. Egyre több a jármű, az autóbuszok szardíniásdobozként sűrítik a tömeget, a négysávos forgalma és a zaj, no meg a kipufogógáz csúcsra jár. Nekilendül a cementgyár is, nehogy lemaradjon a levegőszennyezés nemes versenyében.

Odakint minden változik, mozgásban van, ehhez képest a Mennysziget nevű kocsmában a nyugalom szigete. A vendégek kommunikációja veretes, szaftos, igazi békebeli káromkodásra szorítkozik. A „b... meg” és „f.szom” kötőszavak egyhangúságát csak Sanyi bá' közbevetett „keserves, sankéros, sárgalábú, cipikúros, kokárdás is na, is na” felkiáltása töri meg, minek hallatán a többiek megilletődve bólogatnak, elvégre nem sok hozzá hasonló bölcsességgel megáldott embert hord a hátán ez a föld. Sanyi bá' mindannyiuk nagy szerencséjére egy aranytojást tojó tyúkra, illetve kakasra akadt; a pali fizet, mint a katonatiszt, mindenki a vendége. Örökölt, vagy mi, de az is lehet, hogy egyszerűen csak lenyúlta valakinek a tárcáját, kit érdekel? Nagy tisztelője az öregnek, örül, hogy most ő tartja pórázon. Már látja lelki szemével, ahogy az unokáinak eldicsekszik vele. A lényeg, hogy ragadjon a bélyeg, vigyorog a Krózus, és érzelmesen homlokukra csókolja Sanyi bá't. Az öreg nem tiltakozik, jól tudja, hogy a sörcsap addig folyik, amíg újdonsült barátjától dől a lé.

A nap lassan felgurul az égbolt tetejére, de a vastag szmogtól már nem látja a várost – ami talán nem is baj –, hát arrébb lódul, hogy tüzes sugaraival dartsot játsszon az autópályán. A kocsmában a bedöntött felesek és sörök számával egyenes arányban emelkedik a hangulat, ám akkor hág igazán tetőpontjára, amikor a felüljáró alatt táborozó prostituáltak betérnek egy kis felüdülésre. Minden szem az izzadó, lerobbant külsejű, túlrett nőkre tapad. Az alkoholgőz megszipíti a valóságot, Sanyi bá' meggyőződése, hogy két istennő lépett a szentélybe, s vallásos áhitattal csügg a festett szőke ráncos keblein. – Porzik a torkom – néz körbe nyomatékosan a szőke. – Azt elhiszem – röhög mindentudón a Krózus, és sört rendel a lányoknak. Lecsúszik még néhány feles is, és a pultos bekapcsolja a zenét. A levegő és a vér felforr, a nők a zene ritmusára illegetni kezdik magukat. Sanyi bá' nyála kicsordul, bele a poharába, még inni is elfelejt a nagy élmény hatása alatt. Újdonsült barátja cinkos kacsintással a szőkeség dekoltázsába dug egy ezrest, és int az öregnek: a tied! Sanyi bá' szókinccse elszáll, nyelve görcsben. „Is na, is na, is na” – ismételteti, mint egy megakadt lemez, vöröslő arccal, ingatag tánc lépésekben közelít álmai hölgyéhez. A törzsközönség lélegzet-visszafojtva várja a fejleményeket, az arcokra ráfagy a mohó

kíváncsiság, a mozdulatok darabossá válnak, mintha sebesen pergő játékfilm egy kockáját kimerevítette volna egy titkos kéz. Sanyi bá' már a paradicsom kapujában érzi magát, térdei szilajnak nem nevezhető csárdásban rogyadoznak fel-le, fel-le. A nap odakint bevisz még egy bullt az út már amúgy is olvadozó darts-táblájára, s mint a párhuzamosok, melyek találkoznak a végtelenben, ugyanebben a pillanatban a sors gyilkos nyilával Sanyi bá' szívét találja telibe. Hogy begerjedt az öreg, kiáltja valaki vidáman, kimeredt szeme láttán, s csak akkor szalad végig a józanság a fejeken, amikor Sanyi bá' kinyújtja kezét az áhított gyönyör felé, de néhány bizonytalan pukedli után összeesik. Agyak kattognak, próbálják felfogni a szemmel láthatót, de nem igazán sikerül, az erekben csordogáló alkohol inkább lágyít, mint élesít. Az öreg rúg még egyet-kettőt, végül elterül saját hányadékában. A film lassan pereg tovább, a mozdulatok végtelenül lassúak, gyermeki csodálkozás vagy inkább bambaság festi magát az arcokra. A zene elhallgat, az amazonok rángatózó tánca abbamarad, régi fotográfiává sárgulnak a színek, rajta töredezetté merevedik a jelen. Bozontos, őszbe csavarodott szakállú csavargó szakítja meg a pillanat transzcendenciáját. Odalép a paradicsomon kívül rekedt hőshöz, szakavatott mozdulattal megérinti nyakán az eret. – Ennek annyi – vágja a halálos csöndbe a megfellebbezhetetlen valóságot. – Szép halál – bólint meggyőződéssel a Krózus.

A nap megunja a játékot, elballag nyugatra, Budapest felé, mint minden és mindenki, aki eltölt bizonyos időt ebben a városban. Vissza se néz a külváros forгатagára, a poros, zajos, tülekedéssel teli utakra, üres üzletekre, zsúfolt kocsmákra. Minek is tenné, úgysem látna semmit, a szmog reggel óta csak sűrűbbre, undorítóbbra hízott. Sanyi bá'ra sem vet búcsúpillantást, az ő érdektelen élete nyomtalanul kitörlődik az utca porából, az emberek emlékezetéből, legfeljebb a kocsmai legenda tartja majd nyilván, míg az ivócimborák is el nem költöznek az örök vadászmezőkre, vagy ki tudja, hová. Napfény híján az öreg esendő lelkének csak a kocsmá plafonjáról lelógó, bura nélküli izzó fényeskedik, búcsúzenét a vijjogva közeledő mentő éjig hallatszó szirénája szolgáltat. Nincs koszorú, sem díszes koporsó, csak az éj közelít gyászos, sötét leplét szétteríteni a közönybe fúlt világon.